

קצה

רחל מורפורגו

(פריאסטי תק"ן - תרל"א)

א

אוי לי תאמר נפשי

אוי לי, תאמר נפשי, כי מר לי קר.

טפח רוחי פלי נאמןקר.

שמפתי קול אומר: שירך נשקרה,

כי כמותך רחל לומדת שיר זו

רוחי ישיב אלי: ריחי נקר.

גולה אסר גולה. עורי סקרה.

א

1 אוי לי, בראש השיר נאמר: "ואלה דברי רחל בבוא לאזניה כי שמה נזכר לתהילה במכתבי עתים". השיר נכתב בשנת תר"ז.

2 טפח רוחי, המשוררת העירה כאן: "ירושלמי פ"ב ומובא בעין יעקב". והכונה היא לירושלמי יבמות פ"ב ה"ז: "עשו לי בימה גדולה והרשיבו אותי עליה ויספח רוחי עלי". כלומר באתי לידי גאווה.

5 ריחי נמר, ע"פ ישעיה מח, יא.

6 עורי סמרה, ע"פ תהלים קיט, קכ.

טַעֲמֵי לֹא צָמַד בֵּי, כְּרַמֵּי זָמַר,
מִכְּלָמוֹת אֶפְסֹדָה, לֹא עוֹד אֲשִׁיר

אֶפְנֶה צְפוֹן, דְּרוֹם, קְדָמָה וְיָמָה;
דַּעַת נָשִׁים קְלָה, לְזֹאת הַיְרֻקָּה. 10
אֶחָר כְּמָה שְׁנַיִם, הֵן עֲתָה לָמָּה

יִזְכָּר מִכְּלָב מֵת כָּל-צִיר כָּל-פֶּלֶךְ?
הֲנֵה הַצֵּד יִצִּיד תּוֹשֵׁב וְהַלֵּךְ:
אִין חֻקָּמָה לְאִשָּׁה כִּי אִם בַּפֶּלֶךְ.

ב

קול ברמה נשמע

אֵלֵי אֵלֵי צוּר גֹּאֲלֵי
הִבֵּט וַרְאָה וְשָׁמַע קוֹלִי.

1 טעמי, ע"פ ירמיה מח, יא. כרמי, ע"פ ויקרא כה, ג:
ענפי הגפן נכרתו.

10 דעת נשים, ע"פ שבת לג, ב: "נשים דעתן קלה עליהן".
לזאת, על כך העירה המשוררת: "היא עולה למעלה כמשפט
כל הגופות הקלים".

12 מכלב מת, מרוב עניויות קראה לעצמה כך.

14 אין חכמה, יומא סו, ב: "אין חכמה לאשה אלא בפלך".

אִבְכָּה אֶזְעַק וְאֶתְחַנֵּן :
חֹסֵן נָא חֲמוּל עַל צַם נַפְצָם.

5 הוֹאֵל הָקָם אֶת אֶהְלִי.
כִּי אֵין דוֹרֵשׁ אֵין עוֹזֵר לִי.
בְּנִים יָשׁוּבוּ לְגְבוּלָם.
צְלִי רֵאשִׁים שְׁמַחַת עוֹלָם.

10 אָנָּה שָׂא נָא כְּבֹד שְׁשָׁצָם.
חֵישׁ נָא הָרַם בְּחִיר הָצָם.
לֹא עוֹד תִּבְכִּי כִּי אֵל חֲנּוּן:

אִם יִתְמַקְּמָה לּוֹ אֲנִיחַל.
בֵּיתוֹ יִבְנֶה חוֹמוֹת נְחָל.
וּבְשִׁיר חֲדָשׁ תְּשִׁישׁ נְחָל.

ב

- 4 עַם נַפְעַם (תְּהִלִּים עוֹ, ה), עַם נַפְחָר.
10 בְּחִיר הָעַם, מִשִּׁית.
11 לֹא עוֹד תִּבְכִּי, אֵת כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל לֹא תִבְכִּי עוֹד.
13 חוֹמוֹת, יִשְׁעִיהָ כּוֹ א.
14 בְּסוּף הַשִּׁיר רִשְׁמָה הַמְשׁוֹרְרַת: „לֵיל רֵאשׁ חֲדָשׁ בּוֹל הַתְּרַטְוֹ.”
יִשְׁמַחוּ הַשְּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ.”

ג

אנסה אך הפעם

אָנסה אַךְ הַפעַם

אם אוכל לשיר,

מאצל הסיר

רתקתי מלב ועם.

קאָסְתִּי הוּן וְהָבֵל,

5

ולצאת מסבל

יפנו רגלי:

צורי יגמל עלי.

בְּרַכּוֹתַי יִרְצֶפוּן.

אל טוב הצפון

10

אקנה אל החבל.

הִנֵּה יוֹצֵר הַרִים

מתיר אסורים

יתיר לי מקל חבל.

ג

3 מאצל הסיר, מסיר הבישול במטבת.

11 אל החבל, אל השכר.

12 יוצר הרים (עמוס ד, יג), הקב"ה.

14 מכל חבל, מכל מכה.

15 וכיום מיתתי / הוא יום שמחתי -

במקום קינה / גילה רנה.

ותמור שקים / לבשו נאים.

גם אל מחול / מחול אֶמחול.

פי גרושי / הם נשואי.

17 ותמור שקים, במקום לבוש אבל תלבשו בגדים נאים.

18 מחול אמחול, ארקוד ריקוד.

19 כי גרושי, כאן העירה המשוררת: "כדבר האמור: גירושי

עולם הזה הם נישואי עולם הבא". משל זה נמצא בספרות

המוסר של ימי הביניים, ומובא גם במחברות עמנואל מחברת

יט: "גירושי תבל הם נישואי העולם הבא". השיר נתחבר

בראש חודש אייר תרכ"ז.